

ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ
ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΔΡΑΜΑΤΟΣ
ΑΝΔΡΩΝ

Κωμωδία

Μένανδρος

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Δ Υ Σ Κ Ο Λ Ο Σ

Ο Πάνας βγαίνει από τη σπηλιά του και μιλεί προς του θεατές.

ΠΑΝΑΣ

Φανταστείτε πώς τούτο δω το μέρος
 Είν' η Φυλή της Αττικής και τούτο
 το σπήλαιο των Νυμφών, απ' όπου βγαίνω,
 τό 'χουνε για περίλαμπρο ιερό τους
 οι Φυλησιώτες κι όσοι το μπορούνε
 σε τούτα τα κατσάβραχα, κι' οργώνουν.
 Και στο χωράφι ετούτο απ' τα δεξιά μου,
 κάθεται κάποιος Κνήμονας, πού 'ναι ένας
 μισάνθρωπος μεγάλος και στριμμένος
 μ' όλους και δε χωνεύει το λαουτζίκο
 —μα τι λέω το λαουτζίκο; — τόσα χρόνια
 κορακοζεί και μια γλυκειά κουβέντα
 δεν είπε ατή ζωή του, μήτε πρώτος
 ποτέ του προσχαιρέτησε κανένα,
 παρά σαν είχε ανάγκη και περνούσε
 μπροστά απ' τον Πάνα εμένα. Μα και τούτο
 στη στιγμή, το μετάνοιωνε, το ξέρω
 καλά. Με τέτοιο, ωστόσο, χαρακτήρα
 πού 'χε πήρε γυναίκα του μια χήρα,
 μόλις πέθανε ο πρώτος άντρας πού 'χε
 και μ' ένα γιο μικρό την είχε αφήσει.
 Κάτω απ' του γάμου το ζυγό μαζί της
 κανγάδιζε όχι μόνο την ημέρα
 μ' ακόμα και την πιότερη τη νύχτα
 και κακοζούσε. Κάνουν και μια κόρη.
 Παράγινε όμως το κακό. Κι' αφού έτσι
 πήγαιναν στα χειρότερα κ' ή ζωή τους
 κατάντησε σκληρή, φαρμακωμένη,
 στο γιο της η γυναίκα πήγε πάλι,
 πού 'χε απ' τον πρώτον άντρα της γεννήσει.
 Κάποιο μικρό έχει ετούτος χτηματάκι
 κοντά εδωνά και φτωχοζεί με τούτο
 τη μάνα, τον εαυτό του κι ένα δούλο
 μπιστικό απ' τον πατέρα του. Μα τώρα
 το παιδί πια παλικαρόπουλο είναι,
 μα 'χει μυαλά απ' τα χρόνια παραπάνω.
 Γιατί όποιος μάθει στη ζωή, προκόβει.
 Κι ο γέρος με την κόρη ζει
 και μια γριά υπηρέτρα. Φέρνει ξύλα
 και σκάβει ολημερίς και τυραννιέται
 κι όλους πια τους οχτρεύεται, αρχινώντας
 απ' τη γυναίκα κι από τους γειτόνους
 ίσαμε κάτω εκεί στους Χολαργιώτες.
 Κ' ή κοπελίτσα, που έχει πάρει τέτοια
 ανατροφή μια πονηριά δεν ξέρει.
 Και τις συντρόφισσές μου αυτές τις Νύμφες
 τις νοιάζεται πολύ και τις λατρεύει,
 που κίνησε κι εμάς κάποια συμπάθεια.
 Να, κάποιο νέο, που ζει στην πόλη κι έχει
 πατέρα πολύ πλούσιο κι εδώ πέρα
 του βρίσκονται πολλά ακριβά τσιφλίκια,
 σαν ήρθε για κυνήγι εδώ με κάποιο
 φίλο του κυνηγό, έκαμα στην τύχη
 τάχα ν' απαντηθεί με την κοπέλα
 κι ερωτοχτυπημένος είναι τώρα.
 Αυτά είν' τα γενικά. Τ' άλλα, ένα κι ένα,
 θα τα δείτε, αν το θέτε,, και τ' αξίζει.

Και να, θαρρώ πως βλέπω νά ζυγώνει
κατά δω ο εραστής κι ο σύντροφός του
και γι' αυτά μεταξύ τους κουβεντιάζουν.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Δ Υ Σ Κ Ο Λ Ο Σ

Ο Κνήμονας έρχεται απ' τ' αριστερά και παραμιλεί.

ΚΝΗΜΟΝΑΣ

Ύστερα, λέει, δυο λογιών δεν ήταν
Καλότυχος εκείνος ο Περσέας,
που και πουλί γινόταν και κανένα
δεν απαντούσα απ' όσους περπατάνε
στη γης, μα είχε και τέτοια ακόμη χάρη
να κάνει, πέτρες όσους τον πειράζαν.
Τέτοια δύναμη αν είχα κι εγώ τώρα,
θα γέμιζα μ' αγάλματα τον κόσμο.
Μα τον Ασκληπιό, δεν είναι τούτη
ζωή πια. Μες στο χωράφι μου να μπαίνουν
και να μιλάνε. Εδώ κοντά σε τούτη
τη στράτα τό 'χα πάρει πια συνήθεια
να περνώ τον καιρό μου, μα το Δία,
μα τώρα άφησα αδούλευτο το μέρος
αυτό του χωραφιού, για να μη βλέπω
όσους περνοδιαβαίνουνε. Μα τώρα
με κυνηγούν κι επάνω εκεί στους λόφους
Πωπώ, πώς παραπλήθυνε ο κοσμάκις!

(Βλέποντας το Σώστρατο)

Αλίμονο, ποιος είναι πάλι ετούτος
πού φύτρωσε στην πόρτα μου;
Πουθενά κανένα
δε βρίσκει πια ερημιά, μήτε κι αν θέλει
να πάει να κρεμαστεί.

(Σώστρατο)

Μα για στοά ή για λέσχη το θαρρείτε
τούτα το μέρος; Σαν θέτε να δείτε
στην πόρτα μου μπροστά κανένα, τότε
κανονίστε τα κι όλα στην εντέλεια
κι αν είστε μυαλωμένοι, χτίστε κι ένα
θρόνο είτε μια λέσχη, πιο καλά είναι.

MENANDROS

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΣ

Ο Γοργίας κι ο Δάος βγαίνουν από το σπίτι τους.

ΚΝΗΜΟΝΑΣ

Μα για πες μου, το πράμα πώς το πήρες
με τόση ανεμελιά κι αμυαλωσύνη;

Γιατί μα το Δία,
θά 'πρέπε τότε αμέσως να θωρούσες
τι μέρος λόγου ήταν εκείνος όπου
την κοπέλα διπλάρωσε και τότε
να του πεις πως, άλλη φορά κανέναν
να μην τον πιάσει να το ξανακάνει.
Μα τώρα, λες και δεν ήταν δουλειά σου,
ξέφυγες. Μα δεν πρέπει, ωστόσο, Δάε,
τα χρέη του σπιτικού δούλου ν' αφήνεις
κι έγνοια στην αδελφή μου να μην έχεις,
που βρίσκεται πια τώρα σ'ώρα γάμου.
Κι αν το θέλει ο πατέρας της σαν ξένος
να μας φέρνεται, στην αναποδιά του
δεν πρέπει να του μοιάσουμε. Κι αν τύχει
καμιά ντροπή τη βρει, θά 'ναι κι έμενα
ντροπή μου. Γιατί εκείνος πού 'ναι απ' έξω
δεν ξέρει ποιος ο φταίχτης, μα μονάχα
τ' αποτελεσμα βλέπει, χώνενέ το.

Κι ο γέρος είναι παράξενος πολύ και πεισματάρης.
Δεν ξέρω με ποιο τρόπο θα μπορούσε
να, τον κάμει κανείς να μαλακώσει,
για, με τη συμβουλή, ν' αλλάξει γνώμη.
Με τ' άγριο να του πας, έχει το νόμο
προστάτη, με καλό, το χαρακτήρα.

Εγώ θαρρώ πως για όλους τους ανθρώπους,
που καλοζούν ή που κακοπερνούνε,
βρίσκεται κι ένα γύρισμα, ένα τέρμα.
Και για όποιο χαλοτύχησε, κρατιέται
σίγουρη στη ζωή η καλοτυχιά του
ως εκεί που μπορεί νά 'χει την τύχη
μαζί του, δίχως τ' άδικο να κάνει.
Μ' αν όμως η περφάνεια από τα πλούτη
τον κάμει άδικο, να από δω και πέρα
πώς τον παίρνει ο κατήφορος και πάει.
Κι όσοι πάλι περνούνε φτωχικάτα,
μα ένα κακό στη φτώχεια τους δεν κάνουν
και περήφανα αντέχουνε τη μοίρα,
μπορούν νά 'χουν ελπίδα πως μια μέρα
καλύτερη τους περιμένει τύχη.
Σαν τι θέλω να πω; Να, μήτε αν είσαι
πλούσιος πολύ, γι' αυτό να καμαρώνεις,
μήτε σε μας τα φτωχαδάκια πάλι
καταφρόνια να δείχνεις. Κάμε πάντα
να φαίνεσαι άξιος για τρανή ευτυχία.

MENANΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Δ Υ Σ Κ Ο Λ Ο Σ

Έρχεται ο Σώστρατος, ο εραστής, απ' τα δεξιά.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Όποιος δεν έχει βάσανα, ας κοπιάσει
να κυνηγήσει στη Φυλή. Ωχ, κομάρες
που έχω στη μέση, στην πλάτη, στο σβέρκο,
σ' όλο μου το κορμί, με μια κουβέντα.
Στη δουλειά με τα μούτρα αμέσως
και σαν άγουρος που είμαι, το δικέλλι
καταπάνω το σήκωνα με φόρα,
σα νά 'μουν δουλευτάρης χερομάχος,
κι αν όχι, για πολύ, μα πιο ορεξάτος.
Ύστερα πισωγύριζα λιγάκι
για νά δω πότε πια θα ρθει κι ο γέρος
μαζί με την κοπέλα. Και, μα το Δία,
στην αρχή κοντοκάθιζα, μιας κι όμως
παρατραβούσε, αρχίνησα να κάνω
καμπούρα και σαν κούτσουρο είχα γίνει.
Μα τίποτα, κανένας δεν ερχόταν.
Φλόγιζε κι ο ήλιος. Κι ο Γοργίας κοιτούσε
και μ' έβλεπε, σαν να ήμουνα γεράνι
πηγαδιού, να σηκώνουμαι κι αμέσως
να ξαναπέφτω μ' όλο το κορμί μου.
—«Βρε, παλικάρι», μού είπε, «δε νομίζω
πως θά 'ρθει εκείνος τώρα πια.»—«Και τώρα
τι θα κάνουμε;» εγώ του λέω.—«Καρτέρι
θα του στήσουμε γι' αύριο, ως για τώρα
τα παρατάμε». Ήταν εκεί κι ο Δάος
στο σκάσιμο τη θέση μου να πάρει.
Κι έτσι λοιπόν το πρώτο μπάσιμό μου
στο χορό ήταν ετούτο. Μα γιατί ήρθα
δω πέρα, δε μπορώ να ξεδιαλύνω,
μα τους θεούς. Σε τούτο εδώ τον τόπο,
σα νά 'μαι ανδρείκελο, μια έγνοια με σέρνει.

MENANΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Δ Υ Σ Κ Ο Λ Ο Σ

Ο Σώστρατος, ο εραστής, βγαίνει απ' το σπίτι του Κνήμονα.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Μα τη Δήμητρα, τον Ασκληπιό κι όλους τους θεούς, δεν ξανά 'χω δει, άνθρωπί μου, στη ζωή μου άλλον άνθρωπο πνιγμένο στην ώρα που χρειαζότανε κι απάνω που θ' άρχιζε η ζωή να παίρνει γλύκα. Τρεχάτοι μόλις μπήκαμε στο σπίτι, κατέβηκε ο Γοργίας μες στο πηγάδι, κι εγώ από πάνω με την κοπελίτσα τίποτα δεν εκάναμε. Μ' αλήθεια και τι να κάναμε; Εκείνη μονάχα τραβούσε τα μαλλιά της και θρηνούσε και στηθοδέρνονταν. Κι εγώ, ο καλός σας, σα νά 'μουν, μα τους θεούς, μια παραμιάνα, πλάι της στεκόμουν και παρακαλούσα και την ξόρκιζα για να σταματήσει, κοιτάζοντας το ασύγκριτο άγαλμά της. Και τόσο ήμουν με τούτο ζαλισμένος, που, όσο για τον πεσμένο, που ήταν κάτω, μ' έννοιαζε πιο λιγότερο κι από ένα τίποτα, αδιάκοπα έπρεπε όμως κι όλας να τον τραβάω απάνω. Και, μα το Δία, παρά λιγάκι να τον είχα αφήσει να χαθεί. Καμαρώνοντας την κόρη, τρεις φορές το σκοινί μου είχε ξεφύγει. Μα Άτλαντας σωστός ήταν ο Γοργίας κι άντεξε, κι έτσι κάποτε, επί τέλους, τον ανέβασα. Μόλις βγήκε εκείνος, βγήκα κι εγώ εδώ πέρα. Παραπάνω δεν κρατιόμουνα πια και παρά λίγο να ζύγωνα, την κόρη να φιλήσω. Τόσο μεγάλη έχω γι' αυτή λαχτάρα για να την παντρευτώ. Λοιπόν ας πάρω την απόφαση να...

(Πάει να χτυπήσει την πόρτα του Κνήμονα, μα σταματά γιατί την ακούει ν' ανοίγει)

Χτυπούν την πόρτα.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Δ Υ Σ Κ Ο Λ Ο Σ

Ο Κνήμιονας, ο πατέρας, στη Μυρρίνη και το Γοργία.

ΚΝΗΜΟΝΑΣ

Μες στο πηγάδι πιο καλά νά 'μενα προτιμούσα,
μα φταίτε σεις και γλύτωσα, Μυρρίνη και Γοργία,
για να δω την κατάντια μου. Καλλίτερα θα τό 'χα
να μην σωνόμουν και σ' αυτό, που λέω, με το συμπάθειο,
δε θα μπορούσε ούτ' ένας σας να μ' αλλαξογνωμήσει.
Μπορεί μονάχα να έσφαλα σ' ένα, γιατί θαρρούσα
πως σ' όλα είν' αυτεξούσιος κανείς και χρεία δεν έχει
κανένα. Μα θωρώντας πια πως η ζωή τελειώνει
γρήγορα κι αναπάντεχα, το χώνεψα και τούτο,
που δεν το καταλάβαινα καλά στα περασμένα.
Πάντοτε ο άντρας χρειάζεται βοηθό του μια γυναίκα.
Μα τόσο, μα τον Ήφαιστο, πολύ είχα ξεστρατίσει,
γιατί θωρούσα καθενός τη ζωή, τις μαστοριές του
κι όλες του τις κατεργαριές, που διάφορο του φέρνουν,
και λόγιαζα πως άνθρωπος δε βρίσκεται κανένας
που να μπορεί νά 'ναι καλός σ' άλλο συνάνθρωπο του.
Τούτο ήτανε πού μ' έκανε νά 'χω παραξενιάσει.
Μα τώρα πια μου τό 'δωσε το μάθημα ο Γοργίας,
τι έκαμε πράξη ευγενικού παλικαριού ν' αξίζει.
Γιατί, αλήθεια, τον άνθρωπο που δεν τον είχε αφήσει
να πάει κοντά στην πόρτα του ποτέ, ούτε τό 'χει δώσει
βοήθεια καμιά και πουθενά, μήτε τον χαιρετούσε,
μήτε του γλυκομίλησε, τον έχει τώρα σώσει.
Κι αν είναι νά πεθάνω
τώρα, παιδί μου,—και θαρρώ, γιατί καλά δεν είμαι—,
μα και να ξαναστηλωθώ, σε κάνω τώρα γιο μου
κι όσο βιος έχω, λόγιασε πως είν' όλο δικό σου.

(Δείχνοντας τη Μυρρίνη)

Και τούτη στη μπιστεύουμαι κι άντρα βρες, πάντρεψέ την.
Γιατί, κι αν είμαι και καλά στη γεια μου, μοναχός μου
δε θα μπορέσω να της βρω κι ούτε που θα μ' αρέσει
ποτέ κανείς, κι' αφήστε με να ζω κι εγώ όπως θέλω.
Τ' άλλα κανόνισά τα εσύ, μιας και τα παραλάβεις,
—μυαλό έχεις, δόξα στους θεούς, κ' είσαι στην αδερφή σου
προστάτης, γιατί σ' άξιζε—, χώρισε το χωράφι
και δος της προίκα το μισό, τ' άλλο μισό δικό σου
κι εσύ πια νά 'σαι η κεφαλή στη μάνα σου κι εμένα.

(Στη Μυρρίνη)

Και τώρα ξάπλωσε με πια, κόρη μου. Απ' όσα πρέπει
δεν κάνει ο «άντρας πιο πολλά να λέει, θαρρώ» παιδί μου.
Μα θέλω ακόμα για τη ζωή και για το χαρακτήρα
λίγες κουβέντες, να σου πω. Καλόγνωμοι όλοι αν ήταν,
μήτε τα δικαστήρια θά 'ταν, μήτε οι δεσμώτες
στις φυλακές θα σέρνονταν, μήτε πόλεμο θά 'χε
και με το λίγο του το βιος καθένας θά χαιρόταν.
Μ' αυτά μπορεί ν' αρέσουνε, κι έτσι κι εσείς φερθείτε.
Ο ζόρικος κι ανάποδος γέρος πια σας αφήνει.

MENANDROS

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΕΣ

Ο Ονήσιμος σκέπτεται μετρώντας τα δάχτυλά του.

ΟΝΗΣΙΜΟΣ

Έξη μήνες θά 'ναι πια.
 Σωστά τους λογαριάζω. Το κανονικό
 θά 'ταν, λοιπόν, να κάμω νέο αφεντικό
 μετά τρεις μήνες ή και δυο, γιατί μπορεί
 το σόι της νύφης απ' τη Νάξο να βαστά
 κι έχει κι αυτή πάρει τη χάρη από το Διόνυσο.
 Αλλά, που λες, είν' ένας μήνας τώρα πια
 που ήρθε η γριά μαμή η Σωφρόνη να μας δει !
 τάχα — γιατί καιρό δεν είχε, λέει, νά 'ρθει
 τ' αφεντικό της ο Σμικρίνης ως εδώ —,
 και μπήκε ο πελαργός μαζί στο σπίτι μας...
 Τ' αφεντικό μου έλειπε τότε σε ταξίδι.

(Πονηρά, κάνοντας τη σχετική χειρονομία)

Για να γιατρέψει τον καρούμπαλο
 κι έτσι δεν πρόφταξε κι εκείνος να χαρεί
 για το διάδοχο... Μα εγώ, σαν σπιτικός,
 πιστός του δούλος, τρέχω αμέσως να του πω
 τα συχαρήκια. . . —βρε, δεν έσπαγα τα πόδια μου ;

(Ξαφνιασμένος)

Εκεί να σ' είχα, νά 'βλεπες πώς τρέχουνε !
 Μπροστά εγώ, πίσω κείνος, ώσπου φτάσαμε
 κι ο δυο στο σπίτι ετούτο απ' τον Πειραιά.
 Θαρρώντας πως εμένα ακόμα κυνηγά,
 τρέχω και χώνουμαι στο σταύλο, κάτω απ' τ' άγερα
 Κι εκείνος πάει — πυρ και μανία—στην κυρά
 και της γυρεύει αγριεμένος το μωρό :
 — «Πούν' το μωρό ;» της λέει. — «Ποιο μωρό ;»
 του λέει η παμπόνηρη κυράτσα. — «Αυτό το μούλικο,
 πενταμηνίτικο, πού γέννησες, σαν έλειπα
 κι ήρθε και μού 'φερε τα συχαρήκια ο Ονήσιμος !»
 Αυτά της λέει. Κι εκείνη πάλι τ' αποκρίνεται :
 — «Θα είναι τρελλός ο Ονήσιμός σου ! φώναξέ μου τον,
 να μαρτυρήσει εδώ μπροστά μου, μ' όρκο, αν γέννησα»
 — «Βρε», λέω εγώ, «έχει γούστο να γελάστηκα
 και νά 'βρω τώρα άλλο μπελά απ' τ' αφεντικό ;»
 Κι απάνω, που έτρεμα απ' το φόβο και λογάριαζα
 ξυπνός αν ήμουν, για κοιμόμουν κι ονειρεύτηκα
 πως έκαμε η κυρά μου τον πρωτότοκο,
 και για το πρώτο πια ήμουν πιο σίγουρος
 από το δεύτερο, να σου τον κι έρχεται ο Χαρίσιος,
 τ' αφεντικό μου, και με βγάζει από την κρύφτρα μου :

— «Έλα δω, ψεύτη !» με σβερκώνει και γραμμή
 με σούρνει απάνω στην κυράτσα... — «Φτου σου, ψεύταρε !»
 με πλύνει εκείνη και με λούζει.. — «Σαν τι ψέματα,
 καλέ, σας είπα κι έτσι με ξεβρίζετε ;»
 τους λέω εγώ και μ' είχε πιάσει σύγκρυο...
 — «Πού το είδες το μωρό ; Μίλησε ξάστερά !»
 μου λέει τ' αφεντικό, αφρισμένο, λες και τό 'καμα
 μαθές, εγώ... — «Πού το είδες το μωρό, αρχιψεύταρε,
 και πούν' το ; Δείχ' το τώρα στον αφέντη σου,
 να σε φιλέψει όπως σου πιάνει !» λέει η κυράτσα μου
 και με περνά δεύτερο χέρι σαλιολούσιμο.
 — «Ε, ε, για σταθείτε !» λέω εγώ· «με προσκαλέσατε
 για να με κάμετε παιχνίδι στο μωρό,
 που μιας και το γεννήσατε έτσι πρόωρα,
 θα μεγαλώνει και πρόωρα ; Είμαι δούλος σας,
 κυρά κι αφέντη, μα όχι μπαίγνιο, κλωτσοσκούφι σας !»
 Πιο καλύτερα
 θαρρώ πως είναι να το κλείνουν κι ότι βλέπουνε
 να γίνεται μέσα στο σπίτι, τσιμουδιά
 να μη βγάνουν, γιατί αλλιώς απάνω τους
 θα πέσει η μπόρα και πληρώνουν πρώτοι αυτοί.
 Έτσι την έπαθα κι εγώ, για να βιαστώ
 να πάω να πω τα συχαρήκια στον αφέντη μου
 και τα σπασμένα πρώτα εγώ τα πλήρωσα.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Ο γέρο Σμικρίνης, που έχει σταθεί έξω από το σπίτι του Χαρίσιου κι έχει ζανασάνει λίγο από το δρόμο, αρχίζει νευριασμένος.

ΣΜΙΚΡΙΝΗΣ

Χειρότερος είν' ο αναδούλης ο γερός
κι από το θερμιασμένο μιας και το φαΐ
το τρώει χαράμι και το θέλει και διπλό...

(Κοροϊδευτικά και φουρκασμένα)

Τέτοιο γαμπρό να κάμεις, θα προκόψουνε
τα υπάρχοντά σου κι όση προίκα μέτρησες
θα πάει από παιδί σ' εγγόνι... Να, καληώρα, σαν
τον προκομένο το δικό μου, το Χαρίσιο,
τον αχάϊρευτο κι αχόρταγο καλοφαγά
κι αρχιτεμπέλη προικοχάφτη, που μιας κι έβαλε
στο χέρι του όσα δούλευα παράτησε
γυναίκα, σπίτι, δούλους, δούλες, χτήματα
και ξημεροβραδυάζεται, ξοδεύοντας
ξένα λεφτά και ξένα κόπια με τους φίλους του
και με τις φιλενάδες, που γλεντοκοπά...
Ποιος ξέρει πόσα θα πληρώνει τη νυχτιά
στην τραγουδίστρα που έχει τώρα φιλενάδα του
και πίνει, ο κύριος, και το πιο καλό κρασί;
Ετούτο δα είναι, που με κάνει και βουρλίζουμαι!
Κι αφήνω πια και δε μιλώ για τα μεθύσια του.
Γιατί πια φτάνει ίσαμε την αχορταγιά,
να βιάζει τον εαυτό του για να πιει κρασί,
που το πουλάνε την κοτύλη ένα οβολό...

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Έρχονται από το δρόμο λογοφέρνοντας ο Δάος ο βοσκός κι ο Συριακός ο καρβουνιάρης. Ξοπίσω απ' το Συριακό έρχεται η γυναίκα του, κρατώντας στην αγκαλιά της ένα μωρό, τυλιγμένο στα σπάργανά του. Ο Συριακός πλησιάζει το Σμικρήνη και του ζητάει να γίνει κριτής τους για το πού ανήκουν τα διάφορα αντικείμενα που ανήκουν στο μωρό. Ο Δάος αρχίζει πρώτος.

ΔΑΟΣ

Πιο λίγο απ' τα πιο πίσω θ' αρχινήξω
κι όχι μόνο για όσα έτρεξαν με τούτο,
Για να μπεις πιο καλά κι εσύ στο θέμα.
Μες στο ρουμάνι, πού' ναι εδώ, σε τούτα
τα χωράφια κοντά, έβοςκα μονάχος,
- τριάντα μέρες θά' ναι απάνω - κάτω
και βρήκα, άρχοντά μου, ένα μωρουδέλι
παρατημένο, που φορούσε κάτι
γκόλφια κι άλλα από τέτοια μπιχλιμπίδια.
Το παίρνω και τραβάω
στο σπίτι μου και να το μεγαλώσω
λόγιαζα. Μου κατέβηκε έτσι τότε.
Μα τη νύχτα, όπως γίνεται δα σ' όλους,
έκατσα και λογάριαζα απατός μου:
Νταντέματα - μελάδες, τι γυρεύω;
Πού θα τα βρω τόσα έξοδα; Σκοτούρες
θα βάλω εγώ; Γιατί; Έτσι, απάνω - κάτω,
τα μελετούσα. Τ' άλλο ταχύ πάλι
κίνησα στη βοσκή. Να κι αυτός —είναι
καρβουνιάρης—, στο ίδιο ρουμάνι ξύλα
να κόψει. Κι απ' αλλότες τότε ξέρω.
Κουβεντιάζαμε. Σύντας όμως μ' είδε
κατσούφη, λέει: «Βρε, Δάε, γιατί κ' είσαι
συλλογισμένος;» Λέω εγώ: «Με ξένες
έγνοιες έμπλεξα». Και του λέω τι τρέχει,
πώς βρήκα το μωρό και πώς το πήρα.
Ατός του τότε αμέσως, πριν τελειώσω
την κουβέντα, μού λέει παρακαλώντας:
«Έτσι να δεις καλό κι εσύ, βρε, Δάε,
δώσε μου το μωρό». Και ματαλέει:
«Έτσι να δεις κι εσύ κάθε ευτυχία
και λευτεριά. Γυναίκα έχω», μου λέει,
«και πέθανε στη γέννα το μωρό μας».

(Δείχνοντας τη γυναίκα του Συρίσκου)

Γι' αυτή μιλούσε, που σηκώνει τώρα
το μωρό. Με παραζάλισε όλη μέρα.
Με τα λιμά με κάνει και το τάζω.
Του το έδωσα. Και φεύγοντας, χιλιάδες
μου έκανε ευχές και μου έπιανε τα χέρια
και τα φιλούσε. Ξεκουμπίζεται επί τέλους.
Κι έξαφνα τώρα νάτος και με βρίσκει
μαζί με την κυρά του και μου θέλει
να πάρει όσα βρεθήκαν πεταμένα
με το έκθετο —είναι κάτι μικρολοΐδια
και τιποτένια πράματα—, πάει, λέει,
να σκάσει, γιατί εγώ δεν του τα δίνω
κι έχω απατός μου αξίωση να τά 'χω.
Μα εγώ του λέω πως πρέπει αυτός και χάρη,
να μου χρωστά, που με τα παρακάλια
πήρε και μερδικό. Κι αν δεν τά δίνω
όλα σ' αυτό, δε χρειάζονται εξηγήσεις.
Κι αν τα βρίσκαμε οι δυο μαζί στο δρόμο
κι ήταν κοινό το βρέσιμο, και πάλι
πήρε ένα μερδικό κι εγώ άλλο ένα.

(Στο Συρίσκο)

Μ' αφού τα βρήκα μόνος και δεν ήσουν
τότε μπροστά, θαρρείς πως πρέπει τάχα
να τὰ 'χεις όλα εσύ κι εγώ μια νούλα:
Στο κάτω - κάτω θέλησα και κάτι
σου έδωσα απ' τα δικά μου. Αν σου γουστάρει,
χαλάλι σου. Σα δε σ' αρέσει πάλι
και το μετάνιωσες, δώσ' μου το πίσω
κι έτσι ούτε σ' αδικώ ούτε λίγο παίρνεις.
Μα νά 'σαι και φαταούλας, με δικό μου
θέλημα τα μισά να μου βουτήξεις
και τ' άλλα με το ζόρι, ε, δε σου πιάνει.
Είπα και λάλησα εγώ τα δικά μου.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Έρχονται από το δρόμο λογοφέρνοντας ο Δάος ο βοσκός κι ο Συριακός ο καρβουνιάρης. Ξοπίσω απ' το Συριακό έρχεται η γυναίκα του, κρατώντας στην αγκαλιά της ένα μωρό, τυλιγμένο στα σπάργανά του. Ο Συριακός πλησιάζει το Σμικρίνη και του ζητάει να γίνει κριτής τους για το πού ανήκουν τα διάφορα αντικείμενα που ανήκουν στο μωρό. Ο Δάος αρχίζει πρώτος. Και τώρα είναι η σειρά του Συρίσκου.

ΣΥΡΙΣΚΟΣ

Μόνος του βρήκε
το μωρό, κι όσα λέει, σωστά τα λέει,
κι έτσι έγιναν, παππού δεν αντιλέγω.
Με παρακάλια, και μετάνοιες πήρα
το μωρό, αλήθεια λέει. Ένας τσοπάνος,
συντρόφι του, που του είχε κουβεντιάσει,
μου είπε πως βρήκε κάτι μιχλιμπίδια
με το μωρό. Και τώρα
κι εσύ, καλέ μου άνθρωπε, που ξέρεις
πώς έχουνε τα πράματα, η δική μου
γνώμη είναι, καταπώς του τά 'χει βάλει
η μάνα του, εκείνη όποια κι αν ήταν,
να φυλαχτούν για το μωρό, ώσπου γίνει
μεγάλο κι όχι αυτός να τα σουφρώσει,
επειδή ξένα πράματα ήυρε πρώτος.

(Στο Δάο)

«Γιατί τότε», θα πεις, «δε στα ζητούσα
σαν πήρα το μωρό;» Δεν είχα ακόμα
δικαίωμα να μιλώ για πιμονή του.
Και τώρα, αν ήρθα, τίποτα από σένα
δε σου γυρεύω για λογαριασμό μου.
Και πούν' το κοινό βρέσιμο; Κανένα
πράμα δεν είναι βρέσιμο, σαν κάποιος
βρίσκεται που ζημιώνεται. Δεν είναι
βρέσιμο αυτό, παρά κλεισιά. Για σκέψου
και τα πιο πέρα, αφέντη. Μπορεί να είναι
το παιδί αυτό πιο πάνω απ' τη σειρά μας
κι αφού με τους ξωμάχους μεγαλώσει,
περφανευτεί και νιώσει τη γενιά του,
δουλειές θ' αποκοτήσει ελεύθερου άντρα,
θα κυνηγά λιοντάρια, θ' αρματώνεται,
θα τρέχει στους αγώνες! Ξέρω που είδες
τραγωδίες κι αυτά όλα τα κατέχεις.
Κάποιο Νηλέα και Πελία βρήκεν
ένας γεροβοσκός, οπού φορούσεν
όμοια προβιά κι εκείνος, σαν κι εμένα.
Μα σαν ένιωσε να είναι ανώτεροί του,
φανέρωσε το πράμα, πώς τους βρήκε
και πώς τους πήρε. Κι ένα σακκουλάκι
τούς έδωσε με τα σημαδιακά τους,
πού μ' αυτά ξεδιαλύνανε καθάρια
όλα τους τα καθέκαστα και γίναν
βασιλιάδες, που ως τότε ήταν τσοπάνοι.
Μ' αν τύχαινε ένας Δάος να τα σουφρώσει
και τα πουλούσε, για να βγάλει ατός του

καμιά δωδεκαριά δραχμές, θα μέναν
 ανεγνώριστοι για όλα τους τα χρόνια
 τέτοιοι άνθρωποι, από τέτοιο αρχοντοσόι!
 Δεν είν' όμορφο πράμα, πατερούλη,
 το μωρό να νταντεύω εγώ, κι ο Δάος
 να πάρει του σωσμού του την ελπίδα
 και να την αφανίσει. Τα σημάδια
 κάμανε κάποιος, που ήθελε για γάμο
 την αδερφή του, ν' αποτραβηχτεί. Άλλο
 τη μάνα του να βρει και να τη σώσει
 κι άλλο τον αδερφό του να γλυτώσει.
 Μιας κι όλα στη ζωή, λοιπόν, τ' ανθρώπου
 κρέμονται από μια τρίχα, πρέπει νά 'χει
 κανείς το νου του, αφεντικό, από πρώτα
 να φυλάγεται κι ως μπορεί νά 'χει έγνοια.
 Μα λέει: «Δώσ' μου το πίσω, αν δε σ' αρέσει».
 Για μεγάλο επιχείρημα το βρίσκει
 πώς είναι τούτο στην υπόθεση μας.

(Στο Δάο, δείχνοντας το μωρό)

Δεν είναι δίκιο αφού του χρωστάς κάτι
 και πρέπει να το δώσεις, από πάνω
 ζητάς κι αυτό να μου το πάρεις, κι έτσι
 πιο σίγουρα ν' αρχίσεις πάλι απάτες,
 αν κάτι ακόμα του έχει σώσει η Τύχη.

(Στο Σμκρίνη)

Μίλησα. Κρίνε δίκιο ο,τι νομίζεις.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Όταν φεύγει η Αβρούλα ο Ονήσιμος μονολογεί.

ΟΝΗΣΙΜΟΣ

Να έξυπνο θηλυκό! μόλις κατάλαβε
 πως λευτεριά, δεν αποχτά απ' τον έρωτα
 κι άδικα πολεμά, άλλη στράτα τράβηξε.
 Κι εγώ θά 'μαι ένας δούλος πάντα, κουτεντές,
 χαμένος κι αχαϊρευτος για τίποτα.
 Μπορεί όμως να κερδίσω κάτι τι κι εγώ,
 σαν θα πετύχει αυτή κι έτσι 'ναι το σωστό.
 Μα σαν τι κουταμάρες συλλογίζουμαι,
 να περιμένω πως θα δω, ο χαζός, καλό
 από γυναίκα!... Μα μακάρι να μη, βρω
 κι άλλο μπελά. Τα πράματα όμως είναι ζόρικα
 και για τη θέση της κυράτσας μου, γιατί,
 ταχιά αν βρεθεί χαμιμιά κοπέλλα λεύτερου
 πατέρα κ' είναι μάννα αυτού του νιάνιарου,
 τ' αφεντικό μου, θα την πάρει για γυναίκα του
 κι εγώ μπουκάλα θ' απομείνω. Ωστόσο μια χαρά
 θαρρώ και τώρα πως τη γλύτωσα, γιατί
 στη θέση μου άλλος μαγειρεύει τη δουλειά.
 Αϊ στο καλό τους οι σκοτούρες οι πολλές.
 Κι αν ξαναμπλέξω σε μπελα ή κουβέντα πω
 και με τσακώσουν, να μου βγάλουνε τα. . . δόντια μου.

(Έρχεται ο Σμικρίνης)

Σαν κάποιος να έρχεται. . . Ποιος νά 'ναι; Α είναι ο κυρ -
 Σμικρίνης, που όλο φούρκα πάλι μου έρχεται
 απ' την Αθήνα. Ωχ, κι αν έχει μάθει τίποτα
 από κανένα. . . Εγώ το στρίβω, γιατί δεν
 θέλω να γίνω μπρος του μπουχός, μήτε να
 τον δω στα μάτια μου. Και πρώτα - πρώτα ας δω
 πώς θε να βγάλει η Αβρούλα πέρα τη δουλειά.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Έρχεται ο Σμικρίνης λαχανιασμένος κι αγριεμένος και μονολογεί.

ΣΜΙΚΡΙΝΗΣ

Μας έχει πιάσει και κορόιδα, ο παμπόνηρος,
 ο φαταούλας ο γαμπρός μου, ο αχαίρευτος.
 Σ' όλη την πόλη πια οι πομπές του γίναν τούμπανο.
 Ε, φούντωσα, λοιπόν κι εγώ και ξαναγύρισα
 μπρος - πίσω, γιατί θέλω να σιγουρευτώ
 καλά γι' αυτά όλα. Λένε πως μ' άλλη σπιτώθηκε
 και μπεκρουλιάζει και ρεζίλεψε το σπίτι μου
 και τ' όνομά μου με την τσούλα την τραγουδίστρια,
 που έχει και ζει. Δεν είναι μια, δεν είναι δυο,
 μα παραπάνω από τρεις μέρες, λέει, που στρώθηκε
 μαζί της και γλεντάνε στην καμπούρα μου.
 Αλίμονο μου, ο φουκαράς! Βρε, πώς την πάτησα
 να βάλω τέτοιο μεριδιούχο μες στο σπίτι μου! .
 Σαν έμαθε πως έχω βιος, την Παμφιλίτσα μου
 ήρθε και γύρεψε χι εγώ, σαν το στραβό,
 χωρίς να μάθω ποιος και τ' είναι, του την έδωσα,
 γιατί καλόβολο με βρήκε και με γέλασε.
 Μα να μην έχει και ντροπή λιγάκι απάνω του,
 νά 'χει γυναίκα χι ερωμένη μια τραγουδίστρια,
 να παίζει ζάρια, να γλεντά, να πίνει αδιάκοπα!
 Τέτοιος γαμπρός λοιπόν δεν πάει στ' ανάθεμα;
 Ωχ, τι μου μέλλονταν του δόλιου! Χρόνια των χρόνων
 κόπιαζαν κ' ιδρώνα και γήστενα και σόδειαζα,
 για να ετοιμάσω το τραπέζι, ο τρισκακόμοιρος,
 σ' ένα φαταούλα, προικοχάφτη! Από μονάχη της
 να είναι με τέτοια μαύρη μοίρα η θυγατέρα μου!

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Ο Σμικρίνης κι Παμφίλη βγαίνουν λογοφέρνοντας απ' το σπίτι του Χαρίσιου.

ΣΜΙΚΡΙΝΗΣ

Μα χρειάζονται αποδείξεις κι εξετάσματα;
 Δεν είναι φανερό; Δε βγάνει βούκινο
 φωνή το πράμα από από μονάχο του, Παμφίλη μου;
 Μ' αν είν' ανάγκη κι εγώ ο ίδιος να στο πω,
 έτοιμος είμαι, και μονάχα τρία πράματα
 θα σου τονίσω. Μήτ' εκείνος πια μπορεί
 να βρει σωσμό, μήτε κι εσύ. Καλοπερνά,
 γλεντά, κι εσύ ούτε τρως. Το παραζήλωσε
 με τις σπατάλες. Δυο φορές στα Θεσμοφόρια
 και δυο φορές στα Σκίρα τι θα ξόδεψε!
 Την προίκα σου την έφαε, χώνεψε το πια.
 Μ' αυτός πια πάει, χάθηκε, είναι σίγουρο,
 λοιπόν κι εσύ τον εαυτό σου κύτταξε.
 Σου λέει τάχα πως θα πάει στον Πειραιά
 γιατί 'ναι ανάγκη. Ε, μιας και πάει, θα κάτσει εκεί.
 Μα εσύ, το ξέρω, θα πικρένεσαι. κι ενώ
 πολύ καιρό θα καρτερείς για νά 'ρθει, αδείπνητη,
 με τη λεγάμενη θα πίνει εκείνος. Δηλαδή
 πάει, με την τραγουδίστρα πια ξεπόρτισε.
 Φύγε λοιπόν μια και καλή κι εσύ απ' το σπίτι του.
 Θέλω ν' ακούσεις τι σου λέω, γιατί, Παμφίλη μου,
 είναι δύσκολο μια γυναίκα, πού 'ναι λεύτερη,
 να παραβγεί με μια κοκότα. Κάνει πιότερα
 κόλπα και ξέρει πιότερα, κι απάνω της
 ντροπή δεν έχει κι όλο κάνει καλοπιάσματα.
 Εγώ σου μίλησα για το καλό σου, θυγατέρα.
 Εσύ δε θες, ποτέ μη σώσεις, πάρ' τον χτύπα τον
 στην κούτρα σου.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Από το σπίτι του Χαϊρέστρατου βγαίνει ο Ονήσιμος.

ΟΝΗΣΙΜΟΣ

Του στρίψανε, μουρλάθηκε, τρελλάθηκε
 κι αφήνιασεν αυτός, μα τον Απόλλωνα,
 λύσσαξε, ναι, μα τους θεούς. Για τον αφέντη μου
 σας λέω, ποιόν άλλο, το Χαρίσιο δηλαδή.
 Χολή θα τού 'ρθε κάτι τέτοιο, γιατί δα
 τι άλλο κανένας ν' απεικάσει πως τον έπιασε ;
 Να, τώρα δα, πίσω απ' την πόρτα εκεί καθότανε
 μισοσκυμένος κι άκουγε για ώρα πολλή.
 Κάποια κουβέντα ο πεθερός, θαρρώ, κι η κόρη του
 για την υπόθεσή τους είχαν, μωρέ χρώματα
 που τ' άλλαξε, άνθρωποί μου, είν' απ' τ' ανείπωτα !
 «Άχου, γλυκειά μου, τ' είν' αυτά που λες ;» ξεφώνιζε
 και το κεφάλι του χτυπούσε και ξανάρχιζε
 «Αχ, ποια γυναίκα πήρα, ο δόλιος, κι ήμουν άτυχος !»
 Σαν τέλειωσαν και τ' άκουσε όλα, μέσα γύρισε
 με μουγκρητά, μαλλιοτραβήγματα, καμώματα
 τρελλά και δος του φώναζε : «Εγώ ο πρόστυχος,
 εγώ να κάμω τέτοιο πράγμα, να γενώ
 πατέρας ενός νόθου και δε μπόρεσα
 λίγη συχώρεση να δώσω και στην άτυχη
 εκείνη, που της έλαχε το ίδιο ; Εγώ ο βάρβαρος
 κι ο ανέσπλαχνος !» Και βρίζονταν αμέρωτος
 και το αίμα ανέβηκε και σκέπασε τα μάτια του.
 Μ' έπιασε σύγκρυο και ξεράθηκα απ' το φόβο μου·
 κι έτσι δα που είναι, αν με πετύχει πουθενά
 θα με σκοτώσει, γιατί εγώ 'μαι που τα σκάλισα.
 Γι' αυτό απ' τον τρόπο μου έξω βγήκα εδώ σκαστός.
 Μα πού να πάω, και τι να γίνω ; τρέχω, χάθηκα !
 Χτύπησε ή πόρτα κι έξω βγαίνει. Ω Δία, σώσε με,
 σαν το μπορείς να με γλυτώσεις, σώσε με !

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Ε Π Ι Τ Ρ Ε Π Ο Ν Τ Ε Σ

Ο Χαρίσιος βγαίνοντας απ' το σπίτι του Χαιρέστρατου.

ΧΑΡΙΣΙΟΣ

Εγώ, που νόμιζα πως είμαι ο ακριμάτιστος
 και κύτταζα η υπόληψή μου να μην πέσει
 και ξέταζα το τίμιο ποιο 'ναι και το πρόστυχο,
 εγώ ο ακέραιος κι αψεγάδιαστος στη ζήση μου,
 πολύ καλά κι όπως μου ταίριαζεν η τύχη μου
 με περιποιήθηκε. Και να που τώρα μου τ' απόδειξε
 πως : «Είσαι, ω τρισκακόμοιρε, ένας άνθρωπος
 πολυλογάς και φαντασμένος μια κακοτυχιά,
 π' ούτε την ήθελε η γυναίκα σου, δε συχωρνάς.
 Μα, να, σου δείχνω πως κι εσύ ολόδια γλύστηρες.
 Κι ενώ με καλωσύνη αυτή σου φέρθηκε,
 εσύ τηνε ντροπιάζεις· κι έτσι δείχνεσαι
 πως δεν είς' άτυχος μονάχα, μα κι αγάριστος
 παλιάνθρωπος ! Όσα κι αν είπε στον πατέρα της
 είναι τα ίδια που κι εσύ σκεφτόσουν κάποτε.
 Του είπε πως είναι της ζωής σου πια η συντρόφισσα
 και πως για μια κακοτυχιάν όπου σας έλαχε
 σωστό δεν είναι να σ' αφήσει. Μ' από ξιππασία
 εσύ της φέρνεσαι σαν να είσαι άνθρωπος βάρβαρος.
 Και μήτε τώρα ξέρεις πώς να της φερθείς
 με κατανόηση, χοντράνθρωπε· γι' αυτό
 τέτοιος αν μείνεις, ως το τέλος, αμετάνοιωτος,
 θα σε παιδέψει ένας θεός, μα κι ο πατέρας της
 θα της φερθεί κι εκείνος ασυμπόνετα.»
 Μα τι με νοιάζει εμένα πια για τον πατέρα της ;
 Θα του το πω ξεκάθαρα : «Παράτα με,
 Σμικρήνη, και μη με πειράζεις, μα η γυναίκα μου
 δε θα μ' αφήσει. Για ποιο λόγο εσύ λοιπόν
 συγχύζεις κι εκβιάζεις την Παμφίλη μου ;»

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Ο δούλος και παιδαγωγός του Κλεόστρατου, Δάος, φτάνει στη σκηνή με μια ασυνήθιστη πομπή, που την αποτελούν αιχμάλωτοι του πολέμου και ζώα φορτωμένα λάφυρα. Ο ίδιος κρατά μια σπασμένη ασπίδα και με λόγια πικραμένα αρχίζει να μονολογεί.

ΔΑΟΣ

Την πιο θλιβερή μέρα της ζωής μου
τη ζω, σήμερα, αφέντη μου, και τέτοια
παρόμοια δεν περίμενα ποτέ μου
να 'δω σαν έφευγα κι εγώ μαζί σου.
Πίστευα πως από την εκστρατεία
θα σωθείς, θ' αξιωνόσουν να ζήσεις
με τιμές την υπόλοιπη ζωή σου
σαν στρατηγός ή σύμβουλος, κι ακόμα
την αδερφή σου, που για, τη δική της
χάρη πήγες στα ξένα, σαν γυρνούσες
στην πατρίδα θα πάντρευες με κάποιο
καλό κι αγαπημένο παλικάρι.
Μα κι εγώ θά 'βρισκα στα γερατειά μου
κάποια ξεκούραση πια από τα τόσα
βάσανα μου γι' αντίχαρη από σένα.
Μα τώρα εσύ αναπάντεχα μού εχάθης,
κι εγώ, Κλεόστρατε, ο παιδαγωγός σου
φέρνω εδώ πέρα ετούτη την ασπίδα
που δε σε γλύτωσεν, ενώ από σένα
συχνά γλύτωσε αυτή. Γιατ' ήσουν ένα
παλικάρι αντρωμένο, όσο δε ήταν
άλλο κανένα, και το ξέρω.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Ο δούλος και παιδαγωγός του Κλεόστρατου, Λάος, διηγείται στο Συμκρήνη (θείο του Κλεόστρατου) πώς σκοτώθηκε τ' αφεντικό του.

ΛΑΟΣ

Στη Λυκία, που λένε, βρίσκεται ένα ποτάμι, ο Ξάνθος, που κοντά του τότε βρισκόμαστε κ' ή τύχη μάς βοηθούσε να νικούμε εύκολα, σε πολλές μάχες, κ' οι βάρβαροι εφευγαν και παρατούσαν τις θέσεις τους. Μα φαίνεται πως είναι και χρήσιμο να μην κρατάει για πάντα η καλοριζικιά. Γιατί όποιος πάθει κάτι, φυλάγεται ύστερα. Έτσι, δίχως τάξη εμείς και τον κίνδυνο αψηφώντας, μας βρήκαν τα ύστερα. Γιατί πολλοί άντρες, το στρατόπεδο αφήνοντας, κούρσευαν τα χωριά και ρήμαζαν τα χωράφια, πουλούσαν αιχμαλώτους, και καθένας πολλά χρήματα μάζευε στο κούρσος. Όπου λοιπόν τ' αφεντικό μου, αφού μάζεψε κάπου ως εξακόσιους χρυσούς δαρεικούς και πολλά ποτήρια κι όλους αυτούς εδώ τους αιχμαλώτους που βλέπεις, στέλνει εμένα για τη Ρόδο και μου είπε να τ' αφήσω στον ξενώνα και γρήγορα κοντά του να γυρίσω.

Την αυγή πήρα δρόμο. Μα δεν περάσαν πολλές μέρες που είχα φύγει κ' οι βάρβαροι γελάσαν τις βάρδιες μας και πιάσαν ένα λόφο μπροστά, γιατί από κάποιους λιποτάχτες μάθανε πως βρισκόταν ο στρατός μας διασκορπισμένος. Σαν έπεσε η νύχτα κι όλ' οι στρατιώτες μέσα, στις σκηνές τους, με πλούσιο κούρσος απ' τη χώρα, το είχαν στρώσει στο φαγοπότι οι πιο πολλοί τους, κατά πού κάνουν...

Και ξαφνικά, θαρρώ, πώς τους ρίχτηκαν. Το έμαθα, σαν εγύρισα απ' τη Ρόδο σε λίγο. Γιατί πήγα κ' ήρθα αμέσως, όπως με πρόσταξε τ' αφεντικό μου. Όπου λοιπόν κατά το μεσονύχτι που φύλαγα, σκοπός στα πράγματά μας και στα λάφυρα, εκεί που περπατούσα μπροστά από τη σκηνή μας, ακούω τότε βοή, κραυγές, τρεχάματα και βόγγους, και να κράζει τ' όνομα ο ένας τ' άλλου, κατά πού άκουγα. Για καλή μας τύχη βρισκόταν εκεί πέρα, ένα λοφάκι σαν οχυρό. Τότε όλοι κατά πάνω τραβήξαμε, μα οι άλλοι σκορπιστήκαν, καβαλλάρειοι, ιπποκόμοι και στρατιώτες πληγωμένοι...

Την αυγή φτιάξαμε εκεί πέρα κάποιο χαράκωμα και μέναμε, μα οι άλλοι διασκορπισμένοι ως ήσαν για το κούρσος, που σου είπα, αδιάκοπα, μας βλαστημούσαν. Την τέταρτη πια μέρα συνταγμένοι, στους Λυκίους ριχτήκαμε και πάλι, για να τους διώξουμε απ' τα πάνω μέρη που είχανε πάρει.

Δεν μπόρεσα όμως να τον καλογνωρίσω τον αφέντη.
Γιατί τέσσερις μέρες σκοτωμένοι
που ήσαν, είχαν πρηστή τα πρόσωπά τους,
και μόνο απ' την ασπίδα τον κατάλαβα
που ήταν σπασμένη.
Ήταν πεσμένος. Γι' αυτό λέω
πως κανείς βάρβαρος δεν του την πήρε.
Τότε ο καλός μας αρχηγός μάς είπε
να μην κλάψει κανείς, μήτε να ψάχνει
για τους νεκρούς, κι αφού τους μάζεψε όλους
τους έκανε και με πολλή βιασύνη
τους έθαψε, κι αμέσως στα καράβια
μάς έβαλε και βγήκαμε στη Ρόδο
πρώτα. Κι αφού μείναμ' εκεί για λίγες
μέρες, ήρθαμ' εδώ. Τ' άκουσες όλα
που είχα να πω.

MENANDROS

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Ο Σμικρίνης βγαίνει από το σπίτι του Χαιρέστρατου και μονολογεί.

ΣΜΙΚΡΙΝΗΣ

Για να μην πει κανένας πως παραείμαι
 παραδόπιστος, δίχως να 'ξετάσω
 πόσα είν' τ' ασημικά και το χρυσάφι
 που έφερε, και χωρίς να καταγράψω
 τίποτα, τ' άφησα όλα να τα βάλουν
 μέσα στο σπίτι πρόθυμα, γιατί έχουν
 τη συνήθεια να με κακολογούνε
 στο καθετί. Κι όσο για το πόσα είναι,
 η αλήθεια θα βρεθεί, γιατ' είναι δούλοι
 του σπιτιού αυτοί που τα έφεραν. Κι ελπίζω
 με θέλημά τους πως θα σεβαστούνε
 τους νόμους και το δίκιο. Αν όχι πάλι,
 τότε κανείς κριτής δεν τους γλυτώνει.
 Κι όσο γι' αυτούς τους γάμους που ετοιμάζουν,
 δε θα τους επιτρέψω να τους κάμουν.
 Μπορεί νά 'ναι παράλογο ο,τι λέω.
 Μα ύστερ' από το μαντάτο ετούτο που ήρθε,
 δεν είμαστε για γάμους. Μ' ας χτυπήσω
 την πόρτα κι ας φωνάξω έξω το Δάο,
 γιατί μονάχα αυτός θα με προσέξει.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Έρχεται στενοχωρημένος ο Χαιέας.

ΧΑΙΡΕΑΣ

Αχ, Κλεόστρατε, πρώτα τη δική σου
κακοτυχιά πρέπει να συμπονέσω
και να κλάψω, κ' ύστερα τη δική μου.
Γιατί κανείς δε βρέθηκεν ακόμα
που να κακοτυχήσει σαν κι εμένα.
Την αδερφή σου αγάπησα, όχι όμως
κακόβουλα, φίλε μου αγαπημένε,
Κι ούτε μια προστυχιά έχω κάμει ή κάτι
τ' άπρεπο ή τ' άδικο, μα νόμιμή μου
θέλησα εγώ γυναίκα να την κάμω
και να συγκατοικήσω με το θείο σου
που την άφησες και με τη δική μου
τη μάνα πού ανατρέφεται κοντά της.
Θαρρούσα, πως είναι κανένας πάντα
στη ζωή ευτυχισμένος. Τέτοια τύχη
να, είχα κι εγώ έλπίζα κ' είχα περφάνεια
μεγάλη. Τώρα, ωστόσο ούτε να βλέπω
δεν το μπορώ άλλο πια. Γιατί κι ο νόμος
κάνει άλλο κύριό της και καθόλου
δε λογαριάζει εμένα που υποφέρω.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Ο Δάος στο Χαιρέστρατο.

ΔΑΟΣ

Έχω μια ιδέα
μα την πίστη μου που θα γίνει ο γέρος
αρνάκι, φτάνει εσύ να κάμεις όμως
ο,τι θα πω.

Πρέπει κάτι άλλο τραγικό να γίνει.
Να, εκείνο που είπες πριν πάρτο πως είναι
στ' αλήθεια τώρα, σ' έπιασε μαράζι
τόσο γιατί το παλικάρι εχάθη,
μα και γιατί σου παίρνουν το κορίτσι,
κι ακόμα γιατί βλέπεις αυτόν νά 'ναι
μαραζωμένος, που σαν γιο δικό σου
τον θαρρείς. Έτσι απ' τα έξαφνα όλα τούτα
μαράζωσες κι εσύ κι επεσες κάτω.
Οι πιο πολλές αρρώστιες αφορμή τους
έχουν τη στενοχώρια. Ξέρει κιόλας
πώς είσαι άνθρωπος από φυσικού σου
ευαίσθητος κι ασθενικός. Σαν γίνει
λοιπόν αυτό, θα φέρουμε εδώ κάποιο
γιατροφιλόσοφο να γνωματέψει
πως έπαθες πλευρίτι ή κόλπο ή κάτι
τέτοιο που γρήγορα κανείς πεθαίνει.

Ξαφνικά εσύ θα πεθάνεις.
Κι εμείς θα βάλουμε τις φωνές: «Πάει
ο Χαιρέστρατος!» και μπροστά, στις πόρτες
θα χτυπιόμαστε. Κι εσύ μες στη μέση
του σπιτιού θα 'σαι σαν τους πεθαμένους
σαβανωμένος.

Τότε η δική σου κόρη
θα γίνει κληρονόμα σου, όπως είναι
και τ' άλλο το κορίτσι τ' αδερφού της.
Ίσαμε εξήντα τάλαντα η δική σου
θά 'χει και η άλλη τέσσερα. Έτσι ο γέρο –
τσιγκούνης θα κοιτάξει πάλι ποιο είναι
συμφέρο του...

Κι αν δεν έχει καρδιά από πέτρα, αμέσως
θα δώσει πρόθυμα την ανειμιά σου
με τρεις χιλιάδες μάρτυρες στον πρώτο
τυχόντα, και την άλλη αυτός θα πάρει...

Έτσι θά, νομίζει,
Και στ' όνειρό του βλέποντας πως έχει
πλουτίσει, όλο το σπίτι θα κλειδώσει
με κλειδιά και στις πόρτες του θα βάλει
σφραγίδες.

Και το λείψανό σου εσένα
θα κείται στη μέση
του σπιτιού, κι εμείς όλοι ολόγυρά του
θα καθόμαστε να μοιρολογούμε,
κι ακούγοντας αυτός το θρηνηλόϊ,
θα 'ρθει, γιατί από τ' άκουσμα θά πάθει
μεγάλο ξάφνιασμα, και φυσικό είναι.
Φαντάσου γέλια που έχουνε να κάμουν
οι φίλοι σου, σαν έρθει στην κηδεία
και θα κάνει πως είναι λυπημένος,

ενώ διπλό θα λογαριάζεις κέρδος.

Για όσα σου έχει κάμει,
Θα πάρω εκδίκηση άξια, μα το Δία.
Κι αληθινή είναι η παροιμία εκείνη
που λέει: "Ο λύκος έχασκε και μ' άδειο
στόμα έφυγε".

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Α Σ Π Ι Σ

Ο Σμικρίνης στους θεατές.

ΣΜΙΚΡΙΝΗΣ

Αν με δουν, θα πουν πως ήρθα
 τρεχάτος από τη χαρά μου αμέσως,
 κι αυτό καλά το ξέρω, μα ούτ' εκείνος
 ο νεαρός θα χαρεί αν μ' αντικρύσει.
 Θα πείτε που ήταν άπρεπο, καθόλου
 να μη, ρωτήσω ο άρρωστος πώς είναι.
 Μ' αφού είναι πεθαμένος, όπως μου είπεν
 ο Δάος, πώς είν' αλλιώς ο πεθαμένος
 παρά με κλειστά μάτια και στη μέση
 του σπιτιού ξαπλωμένος; Δεν είν' έτσι;
 Τα πράματα όμως έρχονται αλλιώς τώρα.
 Γιατί μιας κι έχει ο αδερφός μου κόρη
 κληρονόμα στο βιος του, κάποιος πρέπει
 προστάτης της να γίνει. Και ποιος άλλος
 μπορεί καλλίτερος νά 'ναι από μένα,
 γιατί και θειος της είμαι κι απ' το νόμο
 έχω όλο το δικαίωμα να την πάρω
 γυναίκα μου και να την προστατέψω,
 προτού βρεθεί κανένας εξυπνάκιας
 και την πάρει μονάχα για το βιος της.
 Την άλλη μου ανενιά ας πάρει ο Χαίρεις.
 Βλέπετε είμαι πονόψυχος, κι ας λένε
 πως δεν είμαι καλός. — Μα να που η πόρτα
 βρόντηξε κι έξω βγαίνουν απ' το σπίτι.

MENANDROS

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Από το σπίτι του Δημέα βγαίνει ο Μοσχίωνας και μιλεί στους θεατές.

ΜΟΣΧΙΩΝΑΣ

Πάει να μου φύγει το μυαλό, άνθρωποι μου,
 μ' αυτή την ιστορία που έχω πάθει
 και δεν ξέρω το τέλος της ποιο θά 'ναι.
 Γιατί ο ψυχοπατέρας μου σαν έρθει
 — κι όπου νά 'ναι θά 'ρθεί — από το ταξίδι
 που λείπει και θα μάθει ο,τι έχει γίνει,
 με το δίκιο του θα με κατακρίνει.
 Γιατί πραγματικά έπεσα σε λάθος
 μεγάλο, που θα τον στενοχωρήσει
 σαν το μάθει. Σωστό όμως είναι πρώτα,
 θαρρώ, με τη σειρά να σας τα πω όλα.
 Από παιδί με είχε παραχαϊδέψει,
 —πάει πια καιρός, μα το καλοθυμάμαι. —
 Μ' όλα μου τα καλά με είχε κι ας ήμουν
 ψυχοπαιδί του. Στην ανατροφή μου
 δεν ξεχώριζα από κανένα πλούσιο.
 Μα λέει μια παροιμία: «Ήμουν χαμένος,
 μα τώρα απόγινα πια, μα το Δία».
 Ε, άνθρωποι είμαστε. Ήμουν απλοχέρης,
 και στους χορούς ξεχώριζα απ' τους άλλους.
 Μου επήρε σκυλιά κι άλογα. Είχα γίνει
 στη φυλή του αρχηγός άξιος. Τους φίλους
 που είχαν ανάγκη τους βοηθούσα όσο
 το μπορούσα. Γι' αυτό ο άνθρωπος είναι.
 Μια μικρή αντίχαρη όμως για όλα τούτα
 κι εγώ τού 'καμα. Φρόνιμο παιδί ήμουν.
 Μ' αργότερα απ' αυτά όλα έγινε κάτι,
 — με τη σειρά όμως ας σας πω πώς έχουν
 τα πράγματα όλα, αφού καιρό γι' αυτό έχω.
 Για τη Σαμιώτισσά του παλλακίδα
 τον έπιασεν αποθυμιά. Ε, αυτό είναι
 πράγμα ανθρώπινο. Μα τό 'κρυβε ωστόσο
 γιατί ντρεπόταν, μα εγώ τό 'χα πάρει
 μυρωδιά δίχως να τό θέλει εκείνος,
 και σκεφτόμουνα πως, αν δεν μπορέσει
 να συγκρατηθεί από την παλλακίδα,
 θα γίνει από τους νέους αντεραστές του
 ρεζίλι, και γι' αυτό το πάθημά του
 μπορεί να ρίξει τη ντροπή σ' έμενα,
 σαν θα την πιάσει ξαφνικά στα πράσα.
 Μα ο,τι φοβόμουν έγινε. Μαζί της
 έσμιξε, κ' η Χρυσίδα — έτσι τη λένε
 τη Σαμιώτισσα, — έγκυος είχε μείνει
 μα πριν φανούνε ακόμα τα σημάδια
 για την εγκυμοσύνη της, εκείνος
 πήγε στη Μαύρη Θάλασσα ταξίδι,
 που μαύρη νά 'ταν η ώρα, γιατί άρχισαν
 κ' οι δικές μου φουρτούνες από τότε.
 Κι ο Νικήρατος, που σ' αυτό το σπίτι
 κάθεται, Έχει μιαν όμορφη κοπέλα,
 την Πλαγγόνα. Ε, σαν γειτονόπουλό της
 μπαινόβγαινα στο σπίτι της κι εκείνη
 με συμπάθησε από παιδί. Κι εγώ όμως
 κρυφοκαμάρωνά την ομορφιά της.
 Με τον καιρό πια μίλησε η καρδιά μας
 Ανοιχτά. Αγαπηθήκαμε κ' οι δυο μας.
 Μα πώς, που ήταν φτωχή και δίχως προίκα,
 στον πατέρα μου να το φανερώσω
 και να του τη ζητήσω για γυναίκα;
 Θα μ' αρνιόταν να κάμω τέτοιο γάμο.

Στο μεταξύ πια φάνηκε πως ήταν
 έγκυος κ' η Χρυσίδα. Όλα το δείχναν,
 όσο κι αν ήτανε σφιχτοζωσμένη.
 Τότε του γείτονά μας η γυναίκα,
 της Πλαγγόνας η μάνα, από συμπόνια
 στη Σαμιώτισσα με πολλή φροντίδα
 παραστάθηκε, κι έτσι πια η Χρυσίδα
 συχνά στο σπίτι τους πηγαينوερχόταν,
 μα κι εκείνες συχνάζαν στο δικό μας.
 Μια νύχτα λοιπόν που ήρθα απ' τα χωράφια
 ξαφνικά, εδώ τις βρήκα συναγμένες
 μαζί μ' άλλες γυναίκες να γιορτάζουν
 τ' Αδώνια. Η γιορτή είχε πολύ κέφι,
 σαν που είναι φυσικό, κι αφού κι εγώ ήμουν
 στο σπίτι, έγινα θεατής σ' εκείνη.
 Κάνανε φασαρία και δεν μπορούσα
 να κοιμηθώ γιατί είχαν ανεβάσει
 πάνω στο δώμα κάμποσα λουλούδια
 και χόρευαν και ξενυχτούσαν κ' ήσαν
 στα κέφια. Γ' άλλα τι να σας τα λέω;
 — ντρέπομαι. Μα τι τ' όφελος; ωστόσο
 Ντρέπομαι, — Έγκυος έμεινε η κοπέλα.
 Μου έφυγε, τό 'πα. Την πράξη μου ωστόσο
 δεν αρνήθηκα, και πως ήμουν φταιχτής
 πρώτος έτρεξα και τό 'πα στη μάνα
 της κόρης, και της έταξα και μ' όρκο
 πως μόλις ο πατέρας μου γυρίσει
 θα τη στεφανωθώ. Ε, λοιπόν δεν είναι
 πολός καιρός που γέννησε, κι εκείνη
 έπιασε το παιδί. Ξαφνικά ωστόσο
 κι άλλο αναπάντεχο ήρθε και μας βρήκε.
 Γέννησε κ' η Χρυσίδα. Σύμπτωση ήταν
 λέμε, τα δυο παιδιά να γεννηθούνε
 μαζί. Μ' άτυχή εστάθηκε η Χρυσίδα,
 γιατί πέθανε αμέσως το δικό της.
 Κλαίει η κακομοίρα τώρα κι υποφέρει,
 και για παρηγοριά της πότε - πότε
 το δικό μου παιδί και της Πλαγγόνας
 κανακεύει, σα να ήταν το δικό της.
 Καλά όλ' αυτά, μα τώρα τι θα γίνει,
 σαν έρθουν οι δυο γέροι απ' το ταξίδι;
 Μπορεί η Χρυσίδα βέβαια να το κρύψει
 πως γέννησε, συμφέρο αυτό αν το βρίσκει.
 Μα ο Νικήρατος θά 'βρει στο δικό του
 σπίτι παιδί, και βέβαια που θα μάθει
 πως είναι της Πλαγγόνας του κι έμενα.
 Τον όρκο μου εγώ πρέπει να κρατήσω
 λοιπόν και να ζητήσω την Πλαγγόνα
 σε γάμο. Μα γι' αυτό πως θα μιλήσω
 και στον ψυχοπατέρα μου; Ένα τέτοιο
 συμπεθεριό δε θα δεχτεί να γίνει
 με του φτωχού Νικήρατου την κόρη.
 Μπορεί και προσβολή του να το πάρει
 και να μ' αποκηρύξει από παιδί του,
 μιας που κιόλας δεν είμαι. Τι θα γίνει
 δεν ξέρω, και, γι' αυτό τά 'χω χαμένα.
 Μ' ας τραβηχτώ απ' την πόρτα μας ωστόσο,
 γιατί βλέπω ένα τσούρμο να σιμώνει
 κατά δω. Σίγουρα θά 'ναι αχθοφόροι,
 γιατί όλοι τους σηκώνουνε μπαγάζια.
 Μα ο δούλος μας Παρμένοντας τι θέλει
 μαζί τους; γιατί αυτός τους οδηγάει.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Ο Δημέας μονολογεί.

ΔΗΜΕΑΣ

Με τ' αναπάντεχο ό θεός, θαρρώ, μας φανερώνει
πολλά από τ' αφανέρωτα πράγματα. Γιατί δίχως
να ξέρω εγώ πως έχει αυτός αγάπη στην Πλαγγόνα
στο φίλο μου Νικήρατο το προξενιό είχα κάμει
σαν λείπαμε στην ξενιτειά, μα και πριν από λίγο.
Εκείνος βέβαια στην αρχή δεν πίστευε πως ήταν
μπορετό εγώ την κόρη του για νύφη μου να κάμω,
μιας πού 'ναι αυτός τόσο φτωχός κι έμπορας εγώ πλούσιος,
γιατί, κι αν τον Μοσχίωνα τον έχω ψυχοπαίδι,
σ' αυτόν θ' αφήσω όλο το βιος που έχω συνάξει ως τώρα.
Τ' αξίζει δα. Είναι φρόνιμος και σεβασμό μεγάλο
μού έδειξε πάντα από παιδί.—Μα τ άλλο το παιδί όμως,
που έχει η Χρυσίδα σπίτι μου, με βάζει σ' άλλες έγνοιες.
Χίλια - δυο βάζω στο μυαλό. Δεν ξέρω απ' όλα ωστόσο
ποιο να υποθέσω για σωστό. Δικό της είναι τάχα;
Μ' αν είναι, τότε ίσως κι εγώ νά 'μαι σ' αυτό πατερας.
Γιατί όμως δε μου τό 'λεγε για να χαρώ; Μην είναι
νόθο λοιπόν αληθινά από κάποιον εραστή της;
Γιατί όμως ο Μοσχίωνας μού 'πε το λόγο εκείνο,
«πως είναι ο καλός άνθρωπος γνήσιος, κι ο κακός νόθος;»
Σωστή κουβέντα ήταν αυτή ανθρώπου που έχει γνώση.
Γι' αυτό ας τ' αφήσω τώρ' αυτά, κι ο χρόνος την αλήθεια
θα φανερώσει. Η υπομονή καλλίτερη 'ναι απ' όλα.
Για τ' άλλο στο Νικήρατο ας πάω κι ας κουβεντιάσω.

(Πάει και χτυπά την πόρτα του Νικήρατου)

— Νικήρατε! Ε, Νικήρατε!

ΜΕΝΑΝΑΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Ο Δημέας βγαίνει αναστατομένος από το σπίτι του.

ΔΗΜΕΑΣ

Σαν καράβι που πρίμα ταξιδεύει,
μα ξαφνικά ξεσπά άγρια, φουρτούνα,
κι όσους χαίρονταν πριν την καλωσύνη
τούς ζαλίζει και τους αναταράζει,
κάτι τέτοιο έχω πάθει κι εγώ τώρα.
Επάνω που είχ' αρχίσει να ετοιμάζω
γάμο και στους θεούς θυσία να κάμω,
κι όπως τα, είχα σκεφτή γινήκαν όλα,
τα όσα δεν είχα καταλάβει, τώρα,
ναι, μα την Αθηνά, τα ξέρω πια όλα
καλά. Μ' ας σας τα πω με τη σειρά τους,
γιατί μπορεί να έχω ζαλάδα πάθει
ξαφνικά. Για. προσέξτε με αν είμαι
στα λογικά μου ή έχω παλαβώσει.
Γιατί δεν είχα δώσει σημασία
σ' ο,τι έγινε και μήτε το θαρρούσα
πως είναι δα κι ατύχημα μεγάλο.
Μόλις ωστόσο μπήκα μες στο σπίτι
βιαστικός για την προετοιμασία
του γάμου, είπα με λίγα λόγια σ' όλους
του σπιτιού τους ανθρώπους να φροντίσουν
το καθετί που χρειάζεται, να κάμουν
καθάρισμα, μαγείρεμα, ν' αγιάσουν
και το ιερό κανέστρι. Κι όπως όλα
με φούρια γίνονταν, κι απ' τη βιασύνη
να τελειώσουν, ανάστατοι ήσαν όλοι,
σαν που είναι φυσικό. Το μωρό τότε,
παρατημένο επάνω στο κρεβάτι
έσκουζε, και μαζί όλες οι γυναίκες
φώναζαν: «φέρε αλεύρι,, νερό, λάδι,
κάρβουνα». Κι όπως τα έδινα και σ' όλα
τις βοηθούσα, έτυχε νά 'μπω μέσα
στην αποθήκη, για να βγάλω κι άλλα
πράγματα, κι επειδή έψαχνα να τά 'βρω
δε βγήκα αμέσως. Εκείνη την ώρα
λοιπόν που ήμουνα μέσα, μια γυναίκα,
κατεβαίνοντας από το πατάρι,
σταμάτησε μπροστά απ' της αποθήκης
το καμαράκι, που έχομε εκεί μέσα
τους αργαλειούς μας κι απ' αυτό περνάμε
για ν' ανεβούμε και να μπούμε μέσα
στην αποθήκη. Η γυναίκα αυτή ήταν
η γριά του Μοσχίωνα παραμάνα,
που δούλα μου την είχα, μα τώρα είναι
λεύτερη. Το μωρό λοιπόν σαν είδε
να σκούζει απ' όλους παραμελημένο,
και μη ξέροντας πως βρίσκομαι μέσα,
θαρρώντας πως κανένας δε θ' ακούσει
ο,τι πει, πάει κοντά, του και του λέει
αυτά που συνηθίζουν στα μωράκια:
«Μωρούλι μου γλυκό και χαϊδεμένο,
πού είν' η μαμά σου;» Κ' ύστερ' απ'ό τούτα
το φίλησε, το στράτεψε, κι εκείνο
σταμάτησε το κλάμα. Τότε λέει
από μονάχη της: «Αχ, εγώ η δόλια!
Σαν ήταν κι ο Μοσχίωνας σαν κι εσένα.,
τον κανάκευα και τον αγαπούσα,
μα τώρα που παιδί έκαμε κι εκείνος,
εσένα, μουρουδάκι μου, ποια τάχα

θα σε γνοιαστεί και θα σε κανακέψει
σαν που είχα στον πατέρα σου εγώ κάμει;»
Τη στιγμή εκείνη να και μπαίνει μέσα
τρεχάτη μια δουλίτσα, κι ως τη βλέπει
της λέει η γριά: «Πλύνετε, βρε χαμένη,
το μωρό, τ' είναι τούτα του τα χάλια;
πώς τ' αφήσατε άπεριποίητο έτσι
στο γάμο του πατέρα του;» Κι αμέσως
της λέει η άλλη: «Τι φωνάζεις τόσο,
φουκαριάρα μου; μέσα είν' ο αφέντης.»
«Μη μου το λες! Και πού; «Στην αποθήκη.»
Κι αφού άλλαξε λιγάκι τη φωνή της,
«παραμμένα, η κυρά» της λέει «σε θέλει,
και βιάσου πήγαινε" ευτυχώς ο αφέντης
που δεν άκουσε τίποτα.» Κι εκείνη
λέει: «Καλλίτερα να βουβαινόμουν.
η δόλια!» Κι άφαντη έγινε από μέσα.
Αθόρυβα τότε κι εγώ, όπως βγήκα
πριν από λίγο· εδώ, προχώρησα έξω.
Σάμπως τίποτα να μην είχα ακούσει
μήτε και καταλάβει. Και τότε είδα
τη Σαμιώτισσα απ' έξω να κρατάει
και να βυζαίνει το μωρό. Ωστε είναι
λοιπόν δικό της. Σίγουρο αυτό είναι.
Μα ποιόν έχει πατέρα; είναι δικό μου;
είναι του... Κύριοι θεατές, δε λέω
τέτοιο πράγμα σε σας. Δεν κάνω τέτοια
σκέψη, στην κρίση σας μονάχα βάζω
εκείνο που άκουσα, κι ούτε αγριεύω
ακόμα. Το παλικαράκι εκείνο,
μα τους θεούς, ξέρω πως ήταν πάντα
πολύ ηθικό και σεβασμό μεγάλο
μου έδειχνε. Σαν συλλογιστώ όμως πάλι
πως ήταν παραμμένα του η γυναίκα
που μιλούσε και φοβήθηκε μήπως
την άκουσα, και πάει ο νους μου ακόμα
σ' εκείνη που τόση στοργή του δείχνει
και μ' έβαλε με δίχως να το θέλω
να το κρατήσει και να τ' αναθρέψει,
τα χάνω ολότελα. — Μα να, όπως βλέπω,
κι ο Παρμένοντας επάνω στην ώρα
από την αγορά. Ας αφήσω ωστόσο
να βάλει πρώτα μέσα αυτούς πού φέρνει.

MENANDROS

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Ο Δημέας στον Παρμένοντα που πάει να το σκάσει.

ΔΗΜΕΑΣ

Που το σκας, παλιούπηρέτη;
Πιάσ' τον!

(Σε λίγο με τραγικό ύφος)

Ω πόλη της Κεκροπίας χώρας,
ω αιθέρα απέραντε, ω...

(Σταματά κι αλλάζει απότομα ύφος)

Δημέα, τι έχεις
και σκούζεις, κουτεντέ; Γιατί φωνάζεις;
Συγκρατήσου. Υπομόνεψε, Δε σου έχει
κανένα φταίξιμο ο Μοσχίωνα,ς κάμει.

(Στους θεατές)

Παράτολμος, κύριοι θεατές, είναι ίσως
ο λόγος που θα πω, μ' αλήθεια ωστόσο.
Αν με το θέλημά του ή παθιασμένος
από έρωτα ή γιατί μισούσε εμένα
το έκαμε, θα είχε μείνει από το πείσμα
στην πρώτη απόφασή του και θά μου είχαν
έχθρα κι έμενα. Τώρα έκαμε ωστόσο
την πιο καλύτερή του απολογία,
μιας και δέχτηκε πρόθυμα το γάμο
που του προξένεψαν. Δεν είχε ωστόσο
βιάση γι' αυτόν από έρωτα, όπως τότε
θαρρούσα, μα ποθούσε να ξεμπλέξει
απ' την Ελένη αυτή που έχω στο σπίτι
γιατί είναι φταίχτρα αυτή σ' ο,τι έχει γίνει.
Σίγουρα θα τον βρήκε μεθυσμένο
κάπου και δίχως νά 'ναι στον εαυτό του
τέτοια λάθη πολλά κάνουν τα νιάτα
και το κρασί ως και σ' εκείνο ακόμα
που σε κανένα το κακό δε θέλει.
Γιατί δε μου περνά από το μυαλό μου
καθόλου πως αυτός που έδειχνε σ' όλους
τους ξένους φρόνιμος και μετρημένος,
τέτοια δουλειά σ' έμενα να σκαρώσει,
δέκα φορές κι ας μου είναι ψυχοπαίδι
κι όχι πραγματικός μου γιος. Μα τούτο
δεν το βλέπω, το φέρσιμό του βλέπω.
Αυτή 'ναι παλιοβρώμα και χαμένη.
Μα τι τα θέλω αυτά; Τι θα κερδίσω
με τα λόγια; Δημέα, τώρα θα δείξεις
αν είσαι άνδρας. Τον πόθο σου λησμονά,
πνίξε τον ιδρώτα σου, και για χάρη
του γιου σου όσο μπορείς το πάθημά σου
να κρύψεις. Απ' το σπίτι σου όμως τώρα
διώξ' την παλιό - Σαμιώτισσα, να πάει
στ' ανάθεμα. Την αφορμή την έχεις
που το μωράκι κράτησε. Για τ' άλλο

τσιμουδιά να μη βγάλεις. Συγκρατήσου
και δάγκωσε τη γλώσσα σου. έτσι μόνο
θα δείξεις πως ευγενικά υπομένεις.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Ο Μοσχίονας έρχεται αναστατωμένος από την αγορά και μονολογεί.

ΜΟΣΧΙΟΝΑΣ

Για μεγάλη μου τύχη το θαρρούσα
και χαϊρόμουν πως είχα πια γλυτώσει
τότε απ' την κατηγορία που μου ρίχναν.
Μα όσο και πιο πολύ το συλλογιέμαι
και μου έρχεται στο νου, τόσο τα χάνω
και πάω να τρελαθώ από το κακό μου,
πως ο πατέρας μου φαντάστηκε ότι
μπορούσα τέτοια προστυχιά νά κάμω.
Κι αν η κοπέλα δεν ήταν στη μέση,
κι εμπόδια τόσα δεν ήσαν μπροστά μου
— ο όρκος, ο πόθος, η συνήθεια, ο χρόνος,
που σκλάβο με κρατούν— ποτέ του πια άλλη
δε θα μου ξαναπέταε κατηγορία,
μα πέτρα θά 'ριχνα νά 'παιρνα δρόμο,
από την πόλη αυτή, να πάω στα Βάκτρα
ή στην Καρία πολεμιστής να γίνω.
Μα τώρα, αγαπημένη μου Πλαγγόνα,
για χάρη σου οι παλικάριές ας λείπουν.
Δεν το μπορώ, μήτε ο Έρωτας μ' αφήνει,
που την καρδιά μου τώρα αυτός ορίζει.
Μα κι έτσι ταπεινωτικά για μένα
και δουλόπρεπα δε θ' αφήσω ωστόσο
κι ολότελα το πράγμα να περάσει.
Κι αν όχι μ' άλλο τρόπο, ωστόσο θέλω
να τον τρομάξω μόνο με τα λόγια,
λέγοντας πως θα φύγω. Σαν δει εκείνος
τότε πως τόσο απήφιστα δεν παίρνω
την προσβολή, θά 'χει το, νου του κι άλλη
φορά άδικα δε θα με κατακρίνει.
Μα να που έρχεται κάποιος, κ' είν' εκείνος
που τον χρειαζόμουνα μάλιστα τώρα.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Έρχεται ο Παρμένοντας και ο Μοσχίωνας παραμερίζει για να μην τον δει.

ΠΑΡΜΕΝΟΝΤΑΣ

Μα το μεγάλο Δία, ήταν βλακεία
και κουταμάρα μου αυτό που έχω κάμει.
Χωρίς σε τίποτα εγώ νά 'μαι φταίχτης
τρώμαξα και μπροστά από τον αφέντη
τό 'σκάσα. Για ποιο λόγο; τι έχω κάμει;
Για να βάλουμε όλα στη σειρά τους
και να τα λογαριάσουμε. Ο μικρός μου
αφέντης ντρόπιασε κάποια κοπέλα
λεύτερη. Εγώ ο Παρμένοντας δεν είμαι
σ' αυτό ένοχος καθόλου. Έμεινε εκείνη
έγκυος. Εγώ ο Παρμένοντας δε φταίω.
Μπήκε στο σπίτι το παιδί.

Μα εκείνος τό 'φερε κι όχι εγώ. Του σπιτιού
Κάποιος το μαρτύρησε πως είχε γεννήσει.
Ο Παρμένοντας τι κακό έχει κάμει; κανένα.
Και λοιπόν γιατί, βρε μπούφε
και φοβιτσιάρη, τό 'σκάσες; Δεν είναι
για γέλια; Με φοβέρισεν ο γέρος
ότι θα με μαυρίσει. Ε, θες να μάθεις
κάτι; είτε δίκια ή άδικα το πάθεις
δεν έχει διαφορά. Είτε αλλιώς είτ' έτσι
γίνει, για παίξε — γέλασε δεν είναι.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μετάφραση : ΝΙΚΟΣ ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

Σ Α Μ Ι Α

Ο Δημέας στο Μοσχίωνα.

ΔΗΜΕΑΣ

Μοσχίωνα.

σ' αγαπώ ο,τι κι αν μου κάμεις. Μα μη φύγεις. Μείν' εδώ.
 Κι άδικα αν στεναχωρέθης, δε σου φταίω εγώ γι' αυτό,
 μα το φταιξιμο άλλος τό 'χει. Δε σου λέω, σε πίκρανα.
 Μα είμαι και πατέρας σου όμως. Σ' έχω πάρει από παιδί
 και σ' ανάθρεψα. Κι αν έχεις νιώσει στη ζωή χαρά,
 σου την έχω εγώ προσφέρει. Γι' αυτό θά 'πρεπε κι εσύ
 να με συγχωρέσεις, κι όσο κι αν σε στενοχώρησα,
 σαν παιδί μου να υπομένεις κάποιο βίτσιο μου κι εσύ.
 Άδικα σ' έβγαλα φταίχτη. Μα δεν ήξερα, έσφαλα,
 παραλόγιασα. Μα τώρα θα σου πω ένα μοναχά:
 σ' άλλους έφταιξα για σένα, γιατί απ' την πολλή στοργή
 οπού σου είχα, φυλαγμένο κράτησα τό μυστικό
 που δεν είχα μάθει ακόμα, και δεν το φανέρωσα
 για να μη χαρούν οι εχτροί μιας. Μα το κρίμα επάνω μου
 τώρα ρίχνεις, και για κείνη την παλαβομάρα μου
 φέρνεις μάρτυρες για μένα. Δεν το θέλω, Μοσχίωνα.
 Μη θυμάσαι αν στη ζωή μου σ' ένα λάθος έπεσα
 κάποια μέρα. Ξέχασέ τα τα παλιά, θα είχα πολλά
 να σου πω, μα θα τ' αφήσω. Γιατί πια ο πατέρας σου
 στην υγεία καλά δε στέκει, και στο φανερώνω αυτό
 τώρα πια για να το ξέρεις, κ' είν' ωραίο νά 'σαι έτοιμος.

ΤΕΛΟΣ